

**CARME MONTORIOL, «L'escriptor i el moment actual»,¹
publicat dins el Teatre reunit de Carme Montoriol. Arola
Editors / TNC, 2020.**

«És l'hora de fer novel·la —em deien uns amics—. Hauríeu de posar-vos a la tasca.»

No sé l'estat d'esperit en què es trobaran la majoria dels meus companys escriptors. Quant a mi, em sento incapaç d'escriure res, en aquests moments.

Per a escriure cal veure clarament dins d'un mateix, i les hores angoixoses que travessem em trasbalsen massa perquè estigui segura de la *justesa* d'una meva actual visió de la vida.

Els antics problemes, els antics casos de consciència, en llur majoria, han perdut interès. Ens resulten anodins o, si més no, puerils, enfocats, ara, des d'un pla totalment divers. Som conscients de l'esfondrament, dins nostre, de moltes coses que havíem, no diré *venerat*, però sí,

¹ Article publicat al llibre *Escriptors de la Revolució*, Grup Sindical d'Escriptors Catalans, 1937.

almenys, acceptat sense discussió, per la força del costum.

I, en aquesta hora de revisió suprema de valors, aquestes coses, assentades sobre base falsa o poc sòlida, s'han aterrat amb estrèpit.

Bé ens caldrà posar-nos a la feina de reconstrucció. Però, abans, haurem de desbrossar el nostre camp, sembrat de desferres.

No vol dir que tot el vell material sigui inservible.

Separarem els marbres que hauran quedat intactes, els blocs de pedra, bellament patinats pels anys, fins les rajoles humils, si són senceres. (Seríem boigs de menysprear tot allò que sigui encara aprofitable.)

Perquè del material no podem passar-nos-en, a l'hora de la reconstrucció. I si el llançàvem tot en un moment de bogeria, ens caldria pagar-lo de bell nou, més tard, i a tot el seu preu.

Pensem que la matèria no és mai culpable de la destinació que se li dona. Un mateix material pot servir per a bastir un hospital o una església; un palau o una presó. La

responsabilitat és de la mà que afaïçona; del cervell que ordena.

Aquest moment present, amb tot el que té de grandios i també de caòtic, serà, n'estem segurs, punt de partida, el centre del nostre escriptor.

És necessari que l'escriptor, que el poeta, es capbussin dins el mar de la vida; dins el tumult i la fúria de les ones; que coneguin les tempestes i hi trempin llurs nervis. (No hem estat mai dels qui han advocat per la torre de vori o per l'allunyament olímpic.)

Però l'art, com més perfecte, més s'emmotlla a un ordre. I, per a subjectar-nos a aquest ordre, ens caldrà haver superat, almenys fins a un cert punt, les passions que hàgim viscut. Hem de poder judicar-les; criticar-les; dirigir-les. I això no és possible sinó a distància.

Per mi, aquest moment no és el del poeta ni el de l'escriptor en tant que novel·lista, autor dramàtic, etc. Som al moment de l'acció directa, immediata: doncs, en ple reialme del periodisme, de l'arenga.

*

La convulsió present és tan grossa que, ben sovint, ens fa l'efecte d'haver-hi de perdre tot el nostre haver espiritual anterior.

Però llavors girem els ulls a la història. I ens tranquil·litzem.

Els principis són sempre els mateixos; les coses bàsiques resten. Què pot espantar-nos, doncs?

Quant de camí, d'ençà que el món és món! De l'home de la caverna, a l'esclau; de l'esclau, al serf; del serf, a l'home lliure. (Sovint, però, lliure tan sols de morir de fam.)

És ara que comptem haver arribat (en aquest camí de guanys lents, però, tanmateix, de guanys) a assegurar a aquest home lliure, junt amb la seva llibertat, el seu dret de vida.

D'aquest desordre actual, no en dubtem, sorgirà un ordre nou (perquè l'ordre és un dels factors indispensables a la vida), un ordre més just que no l'anterior, però dins d'aquest ordre nou retrobarem, més ben afermats que mai, els principis eternals.

No és aquesta la primera revolució que hi ha hagut al món,

ni serà tampoc l'última. Segurament els que visqueren les anteriors, com nosaltres mateixos, devien tenir la sensació de rompre violentament tots els lligams que els unien amb el passat; de desvincular-se de tota fe. Es creurien, com ens hem cregut nosaltres, a estones, privats de guia i de nord per un sempre més.

Tot semblava fer fallida!

Però si realment fos així, a cada convulsió d'aquestes hi hauria un trencament que ens impossibilitaria de comprendre els fets anteriors al nostre món.

I veiem que això no passa.

I no passa perquè són les coses accidentals les que es modifiquen, però no les bàsiques.

Les pràctiques d'èpoques reculades, els costums d'altres terres o d'altres races ens repel·liran o ens estranyaran sovint, però, malgrat totes les diferències, la paraula dels homes allunyats de nosaltres en el temps o en la superfície de la terra, ens arriba al cor cada vegada que invoca un dels principis essencials: Llibertat, Bondat, Justícia.

I és que els principis bàsics són i seran inalterables.

I de la fidelitat a aquells principis depèn la salvació de l'home.

*

Més que ningú, l'escriptor ha d'ésser-hi fidel si vol donar eficàcia a la seva obra.

Contràriament, el seu pas, per enlluernador que sigui, aviat es perdrà en la foscor de la nit. (La sobtada claror d'una bengala pot atreure els nostres ulls, que, però, tornaran a llur contemplació de la volta estel·lar així que hauran vist morir el seu últim espurneig.)

L'actualitat perenne del gran escriptor no prové sinó de la seva fidelitat als principis universals. Reflecteix, és clar, la seva època, en el detall, en la forma; descriu l'ambient que l'envolta; tracta i estudia els problemes del seu temps; però l'essència, la raó profunda de les coses, on les cercarà? Al fons del fons mateix; en la part més noble d'ell mateix.

I allà seran els principis eterns.

Qui els obeerà per pur instint; qui en ple coneixement de

causa. Tots ells, però, deuran llur universalitat a aquella obediència.

*

El vehicle de què se serveix l'escriptor per a comunicar-se amb nosaltres és la llengua.

Com més dominarà la seva llengua, doncs, més fàcil li serà de fer-nos entrar al sagrari de la seva ànima.

Perquè allò que ens voldrà dir, ens ho haurà de dir, forçosament, amb paraules. No hi ha cap altra manera de fer-ho.

És per això que l'escriptor no planyerà esforç per a aconseguir el domini del seu instrument d'expressió.

S'exercitarà hores i més hores a manejar-lo (tantes com calguin), fins a imprimir-lo en la seva consciència, fins a servir-se'n amb aquella seguretat i aquella gràcia lliure amb què ens servim d'un membre integral del nostre organisme.

I solament els qui seran fidels a l'instrument aconseguiran la perfecció de llur obra. El qui es passarà la vida provant aquest i l'altre; el qui renunciarà al propi per a adoptar-ne

un d'estrany (perquè és d'acceptació més extensa o de darrer model), no farà mai res ni arribarà mai enlloc.

Després de tot, el que compta, veritablement, d'un escriptor, és l'obra.

Quan l'obra serà bella, quan serà perfecta, quan tindrà tots els atributs propis de la universalitat, no li discutirà ningú els mitjans de què s'haurà valgut per fer-la ni tampoc el temps que hi haurà emprat.

Si propugnem per la fidelitat de l'escriptor a la pròpia llengua, ho fem, sobretot, convençuts de la importància que té en el reeiximent de la seva obra.

I al que menyspreï una llengua perquè és parlada dins d'una àrea reduïda, li recordarem la cultura grega.

Per això l'escriptor que realment ha dit coses és sempre actual. Fixem-nos que continua essent-ho fins després d'haver mort (com en el cas del llatí, del grec antic, del sànscrit) la llengua en què les ha expressades.

La seva perennitat, la seva universalitat (no tinguem por de repetir-ho una vegada més), la deurà a haver estat fidel

Llegir el teatre

L'HURACÀ
de Carme Montoriol

dins del seu moment, però, *sobretot, per damunt del seu moment*, als principis eterns de què parlàvem suara.

Desembre del 1936